

Igitabo cya Yoweli n'Itorero ry'Abadivantisiti b'Umunsi wa Karindwi b'i Lawodikiya — Nimeru Makumyabiri n'Itandatu

Jeff Pippenger
2026-01-12

Umubare wa Makumyabiri n'Itandatu

Ibisekuru bine byo muri Yoweli bigaragaza irimbuka rikomeza ry'umuzabibu w'Imana kuva mu wa 1863 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru. Umubare kane na wo usobanura imico ine y'imiterere ya Kristo. Abakerubi bo mu buturo bwera bafite imisusire ine y'amaso yabo, kandi iyo misusire ihura n'imitwe ine yagabanyijwemo Isirayeli ya kera igihe yabambikaga amahema ikikije ubuturo bwera. Kandi na none bigereranya ubutumwa bune bwiza.

Ku byerekeye ishusho y'amaso yabo, abo bane bose bari bafite isura y'umuntu, kandi ku ruhande rw'iburyo bafite isura y'intare; abo bane bose kandi ku ruhande rw'ibumoso bafite isura y'inka; abo bane bose nanone bafite isura y'ikizu. Ezekiyeli 1:10.

Nuko inyamaswa ya mbere yasaga n'intare, iya kabiri isa n'ikimasa, iya gatatu ifite mu maso nk'ah'umuntu, naho iya kane yasaga n'ikizu kiguruka. Ibyahishuwe 4:7.

Bibiliya (Kubara 2) isobanura imiryango 12 (uretse Lewi, we yabambaga amahema ako kanya akazenguruka ihema ry'ibonaniro) itunganijwe mu ngando enye, buri ngando igizwe n'imiryango itatu, ishyizwe mu byerekezo bine by'ingenzi ikikije ubuturo bwera, buri yose iri munsi y'ibendera ryayo, ari byo bivuga ibendera cyangwa ikimenyetso. Uko gutondekwa kwaremye ishusho ifite ubusobanuro bw'ikigereranyo, aho ingando yo ku isi isa n'intebe y'ubwami yo mu ijuru irinzwe n'abakerubi.

Yuda yarebanaga iburasirazuba, ahari izuba rirasira ku bwinjiriro bw'Ubuturo Bwera. Ibendera rya Yuda ryari intare, kuko rigereranya Intare yo mu muryango wa Yuda. Imiryango ibiri yari kumwe na Yuda yari Isakari na Zabuloni. Mu iyerekwa rya Yohana, igikoko cya mbere cyari kimeze nk'intare, nk'uko abakerubi ba Ezekiyeli na bo bari bafite mu maso h'intare. Rubeni, ikimenyetso cy'umuntu, yari mu majyepfo hamwe na Simeyoni na Gadi. Mu burengerazuba hari Efurayimu, hamwe na Benyamini na Manase, bagereranyijwe n'ikimasa. Mu majyaruguru hari Dani, hamwe na Asheri na Nafutali, bagereranyijwe n'ikizu. Ubufatanye bw'iyi miryango n'amaso ane y'Ubuturo bwo mu ijuru bugaragazwa mu butumwa bune bwiza.

Matayo ni Intare yo mu muryango wa Yuda, Mariko ni ikimasa cy'igitambo, Luka ni umuntu, naho Yohana akaba ikizu kiguruka hejuru cyane. Kristo, nk'Intare yo mu muryango wa Yuda, yisobanura ubwe nk'Ufunga kandi Akabumbura Ijambo rye ry'ubuhanuzi. Igitabo cya Matayo gifite ibyerekezo byinshi birushijeho kuba bitaziguye ku isohozwa ry'ubuhanuzi bwa Mesiya (12) kurusha uko izindi butumwa bwiza eshatu zose zibihuje. Nta nubwo byegera na gato.

Igitabo cya Matayo kigereranya Ijambo ry’Imana ry’ubuhanuzi. Luka, wari umuganga, atanga ubutumwa bwe bwiza aburebera ku ruhande rwa Kristo nk’Umwana w’Umuntu, kuko Luka ari isura y’umuntu. Mariko atanga ubutumwa bwe bwiza bwa Kristo aburebera ku ruhande rw’igitambo cyatambwaga Kristo yagereranyaga, kuko Mariko ari ikimasa. Yohana ni cya gisiga kiguruka hejuru, watangaje ibintu byimbitse by’Imana mu buryo yagejejeho ubutumwa bwiza bwa Kristo.

Ni ngombwa gusobanukirwa igitabo cya Matayo nk’uko gihagarariwe mu Ijambo ry’ubuhanuzi. Igitabo cya Matayo ni Intare yo mu muryango wa Yuda, Nyiri gutegeka Ijambo rye ry’ubuhanuzi, Umubarurabwenge utangaje w’amabanga, Umuhanga mu ndimi utangaje, Uwo adomaho ikimenyetso ku Ijambo rye kandi akagikuraho. Yesu ni Alufa na Omega, kandi ni we Jambo. Igitabo cya mbere cy’Isezerano Rishya n’igitabo cya nyuma cy’Isezerano Rishya ni ibitabo by’ubuhanuzi. Benshi bazi uku kuri ku byerekeye igitabo cy’Ibyahishuwe, ariko bashobora kuba bataramenye ko Matayo ari alufa y’Isezerano Rishya, bityo ikaba igomba guhuza na omega y’Isezerano Rishya. Igomba kugereranya iherezo, ari ryo gitabo cy’Ibyahishuwe.

Nuko rero, igihe tubona muri Matayo umurongo uhuje n’uwa Itangiriro w’amateka y’isezerano washyizwe ahagaragara mu bice bya cumi na kimwe kugeza kuri makumyabiri na kabiri, ibyo si ikindi keretse ukuri Intare yo mu muryango wa Matayo iri gukuraho ibimenyetso. Ibyo bice cumi na bibiri by’amateka y’isezerano bihagarariwe mu Itangiriro, muri Matayo no mu Ibyahishuwe ubu biri gukurwaho ibimenyetso, kandi icyo turi kugaragaza ni uko igice cya makumyabiri na gatatu cya Matayo gihagarariye gutandukanya abanyabwenge n’abapfapfa mu mugani w’uruzabibu. Imibabaro umunani ku bantu b’isezerano rya mbere, ifite mugenzi wayo wa gihanuzi mu bugingo umunani buhagarariye ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bazinjira mu nkuge y’umutekano. 23 ni ishusho y’umurimo watangiriye mu Buturo bwo mu Ijuru igihe iminsi 2300 yageraga ku musozo wayo ku wa 22 Ukwakira 1844, kandi bizaba bityo nanone ku itegeko ryo ku Cyumweru riri hafi kuza. Igice cya 23 ni cyo gishyira ikimenyetso kuri uku kuri.

Igice cya makumyabiri na kane kiba ubwo Kristo yari amaze kurangiza ikiganiro cye na Isirayeli yateshutse, maze ava mu rusengero rw’Abayuda ku ncuro ya nyuma. Umubare 24 ni ikimenyetso cy’inziyacyuho iva kuri Isirayeli ya kera ijya kuri Isirayeli ya none, ni ukuvuga ya ngingo nyakuri yo mu mateka y’ubuhanuzi aho Kristo yari ahagaze ubwo yatangaga ubutumwa bwe muri Matayo makumyabiri na kane. Ubutumwa bw’ubuhanuzi bwa Matayo 24 ni ishusho y’ijuru y’uburyo bw’umurongo ku murongo, kandi by’umwihariko buvuga ku mateka y’Abamilerite, bityo bukavuga no ku mateka y’abihumbi ijana na mirongo ine na bine. 24 ihagarariwe n’itorero ryo mu Byahishuwe cumi na bibiri, rihagaze ku kwezi kugaragaza umucyo w’izuba ryo gukiranuka. Ku mutwe waryo hariho inyenyeri cumi n’ebiri zihagarariye 24, kuko rihagarariye amateka ajyana ku ivuka rya Kristo, igihe imiryango cumi n’ibiri ya Isirayeli ya kera yagombaga guhinduka abigishwa cumi n’abiri ba Isirayeli ya none. Mu gice cya makumyabiri na kane hagaragamo amateka y’Abamilerite kuva mu 1798 kugeza ku gucika intege gukomeye. Hanyuma haza Matayo 25.

Umubare 25 ni ikimenyetso cy’Abalewi, haba abiza cyangwa ababi, ariko kandi nk’uko bifite uburemere bungana, ugaragaza itandukanywa ry’Abalewi b’abanyabwenge n’abanyabyaha.

Matayo 25 igaragaza, ishingiyeye ku batangabuhamya batatu, cyangwa imigani itatu, inzira yo gutandukanya ihagarariwe n'umubare makumyabiri n'itanu. Birumvikana ko umugani w'abakobwa cumi b'isugi ugereranya amateka y'Abamilerite, kandi nanone amateka y'ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Ayo mateka ni amateka y'umumarayika wa mbere, umugani w'impano ni uw'umumarayika wa kabiri, kandi umugani w'intama n'ihene ni urubanza rw'umumarayika wa gatatu.

Ibice bya makumyabiri na gatandatu kugeza ku bya makumyabiri n'umunani bigaragaza amateka ya Pasika kugeza ku nshingano y'ubutumwa bwiza yatanzwe nyuma yo kubambwa.

Nuko Yesu arangije ayo magambo yose, abwira abigishwa be ati: Murabizi yuko hasigaye iminsi ibiri ngo Pasika ibe, kandi Umwana w'umuntu agambanirizwe kubambwa. Matayo 26:1, 2.

Incamake y'ibimenyetso binyuranye biri mu gice cya 26 ni umugambi wo kwica Yesu uvugwa mu mirongo ya gatatu kugeza ku ya gatanu. Hanyuma Yesu asigwa i Betaniya mu mirongo ya gatandatu kugeza ku ya cumi n'itatu. Mu mirongo ya cumi n'ine kugeza ku ya cumi n'itandatu, Yuda agambanira Kristo ku biceri mirongo itatu by'ifeza. Hanyuma haza Pasika ari kumwe n'abigishwa Be, mu mirongo ya cumi n'irindwi kugeza ku ya makumyabiri n'itanu. Mu mirongo ya makumyabiri n'itandatu kugeza ku ya makumyabiri n'icyenda, Yesu ashiraho Ifunguro ry'Umwami, kandi mu murongo wa makumyabiri, Yesu ahanura ko Petero azamwihakana. Mu mirongo ya makumyabiri na gatandatu kugeza ku ya mirongo ine n'itandatu Yesu ari i Getsemani. Mu murongo wa mirongo ine n'irindwi kugeza ku wa mirongo itanu n'itandatu Yesu arafatwa, hanyuma mu mirongo ya mirongo itanu n'irindwi kugeza ku ya mirongo itandatu n'umunani, Yesu aba imbere ya Kayafa n'Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi. Uhereye ku murongo wa mirongo itandatu n'icyenda, uguhakana kwa Petero ahakana Kristo kurasobanurwa. Iki gice gikubiyemo ibimenyetso icumi byihariye bigomba gusubirwamo mu minsi y'imperuka.

Igice cya makumyabiri na karindwi na cyo gifite ibimenyetso icumi bitandukanye. Yesu ashirikizwa Pilato, hanyuma Yuda arimanika, maze Yesu akajyanwa imbere ya Pilato, hanyuma Baraba agatoranywa, Pilato agatanga Yesu ngo abambwe, hanyuma Yesu agashinyagurirwa, maze hakaza kubambwa kwe, hanyuma urupfu rwa Yesu, maze Yesu agahambwa, hanyuma abarinda ku mva bagatanga ubuhamya.

Igice cya makumyabiri n'umunani gifite ibimenyetso by'inzira bitatu gusa, icya mbere kikaba ari umuzuko, hagakurikiraho ikinyoma cy'Abasanhedirini, hanyuma ubutumwa bukomeye. Ibyo bice bitatu bifite ibimenyetso by'inzira makumyabiri na bitatu bitandukanye by'umusaraba bizongera gusubirwamo mu mateka y'ab'ibihumbi ijana na mirongo ine na bine.

Matayo 26 – Ibimenyetso Icumi by'Inzira

1. Umugambi w'abatambyi bakuru n'abakuru b'ubwoko wo kwica Yesu (imirongo ya 3–5)
2. Gusigwa amavuta i Betaniya n'umugore wari ufite icupa rya alabasta (imirongo ya 6–13)
3. Yuda yemera kugambanira Yesu ibicere by'ifeza mirongo itatu (imirongo ya 14–16)

4. Gutegura no kurya Pasika hamwe n'abigishwa (imirongo ya 17–25)
5. Ishyirwaho ry'Ifunguro ry'Umwami (imirongo ya 26–29)
6. Guhanuza ko Petero azahakana (imirongo ya 30–35)
7. Agonyi i Getsemani (imirongo ya 36–46)
8. Ubugambanyi no gufatwa kwa Yesu (imirongo ya 47–56)
9. Yesu aburanishwa imbere ya Kayafa n'Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi (imirongo 57–68)
10. Guhakana kwa Petero inshuro eshatu (imirongo ya 69–75)

Matayo 27 – Ibimenyetso Cumi by'Inzira

1. Yesu ashyikirizwa Pilato (imirongo ya 1–2)
2. Ukicuza kwa Yuda no kwiyahura kwe (imirongo 3–10)
3. Yesu imbere ya Pilato — urubanza rwa Roma rwemewe mu buryo bw'amategeko (imirongo 11–14)
4. Guhitamo Baraba mu cyimbo cya Yesu (imirongo 15–26)
5. Pilatayo ashyikiriza Yesu kubambwa ku musaraba (harimo no kurekura Baraba)
6. Gukwena no gukubitwa ibiboko n'abasirikare (imirongo ya 27–31)
7. Ukubambwa ku musaraba (imirongo ya 32–44)
8. Urupfu rwa Yesu (imirongo ya 45–50)
9. Ibimenyetso ndengakamere no gushyingurwa na Yozefu w'i Arimataya (imirongo ya 51–61)
10. Gushyira abarinzi ku mva (imirongo ya 62–66)

Matayo 28 – Ibiranga Inzira Bitatu

1. Umuzuko n'imva irimo ubusa (imirongo ya 1–10)
2. Ikinyoma cy'abatambyi bakuru n'abakuru b'Abayahudi babwiye abasirikare (imirongo ya 11–15)
3. Inshingano Nkuru (imirongo ya 16–20)

Nk'uko ubunararibonye bwa Kristo uhereye ku gusigwa i Betaniya kugeza ku Nshingano Ikomeye bwagaragaje iherezo ry'umurimo We wo ku isi n'itangizwa ry'ubutumwa bwiza ku mahanga yose, ni ko n'ibi bimenyetso by'inzira bisubirwamo mu bunararibonye bw'abasigaye b'Imana uko begereza iherezo ry'igihe cy'imbabazi n'intsinzi yabo ya nyuma.

Ibice bya makumyabiri na gatandatu kugeza ku bya makumyabiri n'umunani bigaragaza amateka ya Pasika yubatswe ku bimenyetso by'inzira 23 bitandukanye, bisubirwamo mu mateka ayobora ku itegeko ryo ku Cyumweru no mu akurikira nyuma yaryo.

“Ukuza kwa Kristo nk'Umutambyi Mukuru wacu mu Ahera Cyane, kugira ngo aheze ubuturo bwera, nk'uko byerekanwe muri Daniyeli 8:14; ukuza k'Umwana w'umuntu aho Uhoraho

Nyir'ibihe ari, nk'uko bigaragazwa muri Daniyeli 7:13; n'ukuza k'Umwami mu rusengero rwe, nk'uko byahanuwe na Malaki, byose ni ibisobanuro by'ikorwa rimwe; kandi ni na ko bishushanywa no kuza k'umukwe mu bukwe, nk'uko Kristo yabivuze mu mugani w'abakobwa cumi bo muri Matayo 25.” The Great Controversy, 427.

Iherezo ry'iminsi 2300 ku wa 22 Ukwakira 1844 risubirwamo mu itegeko ryo ku Cyumweru. Ibimenyetso by'inzi 23 biboneka mu bice bitatu bya nyuma bya Matayo bigaragaza amaraso y'igiciro gihanitse akoresha mu guhuza Ubumana n'ubumuntu.

“Gusabira kwa Kristo ku ah'umuntu mu buturo bwera bwo mu ijuru ni ngombwa ku mugambi w'agakiza nk'uko urupfu Rwe ku musaraba rwari ngombwa. Kubw'urupfu Rwe yatangiye uwo murimo, maze amaze kuzuka azamuka ajya kuwusohozwa mu ijuru. Tugomba, kubw'umwizera, kwinjira imbere y'umwenda, 'aho icyitegererezo cyacu cyatubanjirije kwinjira.' Abaheburayo 6:20. Aho ni ho umucyo uturuka ku musaraba wa Kaluvari ugaragarira. Aho ni ho dushobora gusobanukirwa neza kurushaho n'amayobera yo gucungurwa. Agakiza k'umuntu gashyirwa mu bikorwa ku giciro kitagereranywa cy'ijuru; igitambo cyatanze gihwanye n'ibisabwa byuzuye by'amategeko y'Imana yarenze. Yesu yafunguye inzira ijya ku ntebe y'ubwami ya Data, kandi binyuze mu buvugizi Bwe icyifuzo cy'ukuri cy'abamugana bese bafite kwizera gishobora kugezwa imbere y'Imana.” Intambara Ikomeye, 489.

Igice cya 23 cya Matayo gishyira imbaraga ku gucirwaho iteka kw'ubutambyi bw'impimbano. Ibyigisho bya 26 kugeza ku cya 28 ni omega y'igice cya 23. Abalewi b'impimbano, ari bo bugome bw'abasaza bwagiye bwiyongera uko ibisekuru bine byakurikiranye, ni bo babyaye ibimenyetso biranga ibiri mu bice bitatu bya nyuma.

Igice cya makumyabiri na kane kigaragaza uburyo bw'“umurongo ku wundi murongo” ko ari bwo buryo bwa Kristo, ubwo akoresha kurimbuka kwa Yerusalemu kugira ngo asobanure ibiriho, ibyabaye n'ibizaba.

Ukurimbuka kwa Yerusalemu mu mwaka wa 70 AD kwabaye ku muni nyirizina w'umwaka Yerusalemu yarimbuwe bwa mbere na Nebukadinezari. Irimbuka rya Yerusalemu ryakozwe na Nebukadinezari ryari amateka yo mu gihe cyashize, kandi amateka ya Kristo, igihe Tito yafataga Yerusalemu, yagereranyaga iherezo ry'isi. Matayo 24 iragaragaza uburyo bw'“umurongo ku murongo,” bityo ikamenyekanisha “uburyo” nk'ikintu kigize ubuhamyi bw'ubuhanuzi.

Ni mu gice cya 24 aho Kristo agaragaza ko ari ngombwa gusobanukirwa “ikizira giteza umusaka” cyavuzwe na Daniyeli umuhanuzi, ari bwo busobanuro shingiro cyane bwa William Miller, kandi kikaba n'ikimenyetso gishyiraho iyerekwa ryo muri Daniyeli. Kandi na none gihagararira ubugome bwo kwigomeka bw'Abadiventisiti, kuko banze gusobanukirwa kwa ba Millerite ku byerekeye “ibya buri muni” mu gitabo cya Daniyeli, bityo bagasangira ubuzimire bukomeye bwo muri 2 Abatesalonike igice cya kabiri. icyo gice gifitanye isano itaziguye na Luka 21, bityo kikagaragaza tariki ya 11 Kanama 1840 kugeza ku ya 22 Ukwakira 1844, ari byo bigereranya kuva kuri 9/11 kugeza ku itegeko ryo ku cyumweru. Kandi gihuzwa n'“ibihe by'abanyamahanga” byo muri Luka 21:24, ari urufunguzo rw'ingenzi mu gufungura “ibihe birindwi” bya Mose, ari na ko

bihura no kugera urusengero byo mu Byahishuwe 11.

Duhereye ku gice cya makumyabiri na gatatu, kigakurikirwa na 24 na 25, hanyuma bikarangirana n'ibice bya 26 kugeza kuri 27, ibice bitatu bifite ibimenyetso makumyabiri na bitatu ari byo omega y'alpha yo mu gice cya makumyabiri na gatatu. Igice cya makumyabiri na gatandatu cyongerewe kuri makumyabiri na karindwi na makumyabiri na munani bingana na "81," kikaba ikimenyetso cy'ubutambyi. Ku bagabo batatu b'ibihama (Itangiriro, Matayo n'Ibyahishuwe) ibice bya 11 kugeza kuri 22 ni umurongo umwe. Ibice bya 23 kugeza kuri 28 ni umurongo w'ukuri utangirira kuri 23 kandi ukarangirira kuri 23.

Igice cya mbere kugeza ku cya cumi ni cyo cya mbere mu mirongo itatu y'ubuhanuzi iri mu gitabo cya Matayo. Ibice icumi, bikurikirwa n'ibice cumi na bibiri, bigakurikirwa n'ibice bitandatu. Umwuka wahumetswe utumenyeshya ko ibitabo byose bya Bibiliya bihurira kandi bikarangirira mu Ibyahishuwe, bityo rero ibitabo byose bya Bibiliya bikaba bihurira kandi bikarangirira muri Matayo. Matayo, nk'isura y'intare yo mu muryango wa Yuda, agaragaza ubuhanuzi cumi na bubiri butandukanye bwerekeye Mesiya, kandi ayo masomo cumi n'abiri avamo ibimenyetso-ngenderwaho by'amateka y'Abamilerite n'abo ijana na mirongo ine na bane. Nk'uko igitabo cy'Ibyahishuwe gitangirana n'iyerekwa rya Yesu Kristo, Matayo igice cya mbere na cyo gitanga iyerekwa rya Yesu Kristo rihuzwa n'ubuzima n'ubuhama bya Mose, n'amateka ya Antikristo, ari na ko rigaragaza ibintu bitatu bigize itorero rinesha, nk'uko bigaragazwa n'umuhanuzi, umutambyi n'umwami.

Matayo atangira n'ihishurirwa rya Yesu Kristo mu rwego rw'isezerano ry'Imana yagiranye n'ubwoko bwatoranijwe. Uhereye kuri Aburahamu kugera kuri Dawidi habaye ibisekuruza cumi na bine, uhereye kuri Dawidi kugera ku bunyage i Babuloni habaye ibisekuruza cumi na bine, kandi uhereye i Babuloni kugera kuri Kristo habaye ibindi bisekuruza cumi na bine. Igisekuruza cya Kristo kivugwa muri Matayo gihura na Mose, kuko Mose ari alufa ya Kristo omega. Ubuzima bwa Mose bw'imyaka ijana na makumyabiri buhuye n'imyaka ijana na makumyabiri y'igihe cy'igeragezwa mu mateka ya Nowa. Bityo rero, isezerano rya Nowa rifitanye isano n'isezerano ry'ubwoko bwatoranijwe. Iyo myaka ijana na makumyabiri ya Mose igereranya ibihe bitatu by'imyaka mirongo ine byarangiye Mose yishe Umunyegiputa ku iherezo ry'imyaka mirongo ine ya mbere, hanyuma imfura, Farawo n'ingabo ze bakicwa ku iherezo ry'igihe cya kabiri cy'imyaka mirongo ine. Igihe cya kabiri cy'imyaka mirongo ine cyarangiye ku bugome bw'ubwigomeke i Kadeshi, kandi igihe cya gatatu cy'imyaka mirongo ine cyarangiye ku bwigomeke bwa kabiri bw'i Kadeshi. Imirongo yose itatu y'ubuhanuzi bwa alufa irangirira i Kadeshi, kandi imirongo yose itatu y'ubuhanuzi bw'igisekuruza cya Matayo irangirira kuri Dawidi, ku bunyage i Babuloni no ku Ntumwa y'isezerano.

Iyo alfa ya Mose iyo ihuzwa na omega ya Kristo, haboneka abahama batandatu ba Kadeshi, ari yo 1863 n'itegeko ryo ku Cyumweru. Urutonde rw'abasekuruza rwa Matayo rushyira umwami Dawidi i Kadeshi, ari ho Uwadivantisiti bw'ubuhakanyi bujyanwa i Babuloni, ubwo Kristo yemeza isezerano hamwe n'abihumbi ijana na mirongo ine na bane. Mu gushyira Dawidi ku itegeko ryo ku Cyumweru, hashyirwaho umuhama wa kabiri wa Dawidi, Dawidi akaba umwe mu bahagarariye inyokomuntu batatu batangiye umurimo wabo bafite imyaka mirongo itatu. Kristo, Dawidi, Yosefu

na Ezekiyeli bese batangiye umurimo wabo bafite imyaka mirongo itatu. Bose hamwe, abo bane bafite imyaka mirongo itatu batangiye gukorera bahagarariye ihuriro ry'Ubumana n'ubumuntu, igihe itorero rirwanira ukwizera rihindurwa rikaba itorero rinesha. Iryo torero rigizwe n'umuhanuzi, umutambyi n'umwami. Iryo hinduka rirangirwa ku itegeko ryo ku Cyumweru, na ryo rikaba ari Kadeshi, bityo Dawidi uri mu rutonde rw'abasekuruza rwa Matayo agahuza na Dawidi w'imyaka mirongo itatu.

Imyaka mirongo itatu yo kwitegura ihura n'imyaka magana ane na mirongo itatu y'isezerano rya Aburahamu, kandi ikanahuza n'imyaka y'ubukure bw'umutambyi n'imyaka 1290 yo muri Daniyeli 12:11. Mu nyandiko ikurikira tuzasuzuma buri buhanuzi muri ubwo buhanuzi cumi na bubiri bwa Mesiya buri mu gitabo cya Matayo. Mbere na mbere turimo kugaragaza imirongo itatu y'ubuhanuzi muri Matayo; ibice bya mbere kugeza ku cya cumi, bikurikiwe n'ibice bya cumi na rimwe kugeza kuri makumyabiri na kabiri, hanyuma ibice bya makumyabiri na gatatu kugeza kuri makumyabiri n'umunani.

“Mu gihe runaka nyuma y'ugutenguha kwabaye mu 1844, nanjye rwose nari mfite, kimwe n'umubiri w'abizera kugaruka kwa Kristo, ko icyo gihe urugi rw'imbabazi rwari rwarafunzwe iteka ku isi. Uwo mwanya wafashwe mbere y'uko mpabwa iyerekwa ryanjye rya mbere. Umucyo nahawe n'Imana ni wo wakosoye ikosa ryacu, uduha kubasha kubona umwanya nyakuri.”

“Ndacyemera inyigisho y'urugi rwafunzwe, ariko si mu buryo twabanje gukoresha iryo jambo, cyangwa mu buryo abantwanya baryifashamo.”

“Mu minsi ya Nowa habayeho urugi rwari rufunze. Muri icyo gihe habayeho gukurwaho kwa Mwuka w'Imana ku rubyaro rw'abanyabyaha rwarimburiwe mu mazi y'Umwuzure. Imana Ubwayo yahaye Nowa ubutumwa bw'urugi rufunze iti: 'Umwuka wanjye ntazahora arwana n'umuntu, kuko na we ari umubiri; ariko iminsi ye izaba imyaka ijana na makumyabiri' (Itangiriro 6:3).”

Habayeho urugi rwari rwafunzwe mu minsi ya Aburahamu. Imbabazi zahagaritse kwinginga abaturage b'i Sodomu, kandi bese, keretse Loti n'umugore we n'abakobwa be babiri, barimbuwe n'umuriro wo mu ijuru.

“Muri minsi ya Kristo hariho urugi rwari rwarafunzwe. Umwana w'Imana yabwiye Abayuda bo muri icyo gihe batizera ati: 'Inzu yanyu muyisigiwe ari umusaka' (Matayo 23:38).”

Yitegereje uruzi rw'ibihe rugana ku minsi y'imperuka, ubwo bubasha butagira iherezo bwatangaje bubinyujije kuri Yohana buti: “Ibi ni byo uvuga uwera, uw'ukuri, ufite urufunguzo rwa Dawidi, ukingura kandi nta muntu ushobora gukinga; kandi agakinga nta muntu ushobora gukingura” (Ibyahishuwe 3:7).

“Neretswe mu iyerekwa, kandi ndacyizera, yuko mu 1844 hari urugi rwafunzwe. Ababonye umucyo w'ubutumwa bw'abamarayika ba mbere n'aba kabiri bese, maze bakawanga, basigaye mu mwijima. Kandi ababwemeye bakakira Umwuka Wera waherekeje gutangarizwa k'ubwo butumwa buvuye mu ijuru, maze nyuma bakihakana ukwizera kwabo kandi bakavuga ko ibyo banyuzemo byari ubuyobe, bityo banze Umwuka w'Imana, kandi ntiyakomeje kubingana.”

“Abatarabonye umucyo ntibari bafite icyaha cyo kuwanga. Umwuka w’Imana ntiwashoboraga kugera gusa ku itsinda ry’abasuzuguye umucyo uva mu ijuru. Kandi iri tsinda, nk’uko nabivuze, ryarimo bombi: abanze kwemera ubutumwa igihe bwabagezwagaho, ndetse n’abari barabwemeye nyuma bakaza kwihakana ukwizera kwabo. Abo bashoboraga kugira ishusho yo kubaha Imana, kandi bakiyita abayoboke ba Kristo; ariko kubera ko batari bafitanye isano nzima n’Imana, bari gufatwa mpiri n’ubuyobe bwa Satani. Aya matsinda yombi ni yo yeretswe mu iyerekwa—abavuze ko umucyo bari barakurikiye wari ubuyobe, n’abanyabyaha b’isi bo, bamaze kwanga umucyo, na bo Imana ikabanga. Nta hantu havugwa abatarabonye umucyo, bityo rero ntibari bafite icyaha cyo kuwanga.” Selected Messages, book 1, 62, 63.

“Abakurikira Yesu kubwo kwizera mu murimo ukomeye w’impongano ni bo bahabwa inyungu z’ubuvugizi bwe ku bwabo; naho abanga umucyo ugaragaza uwo murimo w’ubuherezabitambo ntibawungukiramo. Abayahudi banze umucyo bahawe mu kuza kwa mbere kwa Kristo, kandi banga kumwizera nk’Umukiza w’isi, ntibashoboraga guhabwa imbabazi binyuze kuri we. Igihe Yesu yazamukaga akinjira, kubwo amaraso ye bwite, mu buturo bwera bwo mu ijuru kugira ngo asukire ku bigishwa be imigisha y’ubuvugizi bwe, Abayahudi basigaye mu mwijima mwinshi rwose bakomeza ibitambo byabo n’amaturu yabo bitagira umumaro. Umurimo w’ibigereranyo n’igicucu wari warahagaze. Urugi abantu babanje kunyuramo bakabona inzira yo kugera ku Mana ntirwari rugifunguye. Abayahudi bari baranze kumushaka mu nzira yonyine yashoboraga gutuma bamubona icyo gihe, ari yo y’umurimo wo mu buturo bwera bwo mu ijuru. Ni cyo cyatumye batabona gusabana n’Imana. Kuri bo urwo rugi rwari rufunze. Nta bumenyi bari bafite bwa Kristo nk’igitambo nyakuri kandi nk’umuhuza wenyine imbere y’Imana; bityo ntibashoboraga guhabwa inyungu z’ubuvugizi bwe.”

Imimerere y’Abayuda batizera ni ryo shusho cyerekana imimerere y’abiyita Abakristo ariko batitaye ku by’umwuka kandi batizera, bihitiyemo kutamenya umurimo w’Umutambyi Mukuru wacu w’umunyambabazi. Mu murimo w’ishusho, igihe umutambyi mukuru yinjiraga Ahera Cyane, Abisirayeli bese basabwaga guteranira hafi y’ubuturo bwera kandi, mu buryo bwuzuye icyubahiro n’uburemere, bakicisha bugufi imbere y’Imana, kugira ngo bababarirwe ibyaha byabo kandi batacibwa mu iteranirwa. Mbese noneho muri uyu Minsi wo Impongano nyakuri, si ngombwa cyane kurushaho ko dusobanukirwa umurimo w’Umutambyi Mukuru wacu kandi tukamenya inshingano dusabwa?

“Abantu ntibashobora kwanga nta ngaruka umuburo Imana iboherereza mu mbabazi zayo. Mu minsi ya Nowa, ubutumwa bwaturutse mu ijuru bwoherejwe ku isi, kandi agakiza kabo kari gashingiye ku buryo bakiriye ubwo butumwa. Kubera ko banze uwo muburo, Umwuka w’Imana yakuwe kuri iyo mbaga y’abanyabyaha, maze barimbukira mu mazi y’Umwuzure. Mu gihe cya Aburahamu, imbabazi zaretse gukomeza kwinginga abaturage b’i Sodomu bari bafite urubanza, maze usibye Loti n’umugore we n’abakobwa be bombi, abandi bese barakongorwa n’umuriro wamanuwe uvuye mu ijuru. Ni na ko byagenze mu minsi ya Kristo. Umwana w’Imana yabwiye Abayahudi batizeraga bo muri icyo gihe ati: ‘Dore inzu yanyu muyisigiwe ari umusaka.’ Matayo 23:38. Yitegereza iminsi y’imperuka, ubwo Bubasha Butagira Akagero ni bwo butangaza, ku byerekeye abatarakiriye ‘gukunda ukuri ngo bakizwe’, buti: ‘Ni cyo gituma Imana izabohereza ubushukanyi bukomeye kugira ngo bizere ibinyoma, kugira ngo abatizewe ukuri bese, ahubwo bakishimira gukiranirwa, bacirwe ho iteka.’ 2

Abatesalonike 2:10–12. Uko banga inyigisho z’ijambo ryayo, ni ko Imana ikuraho Umwuka wayo maze ikabareka mu bushukanyi bakunda.” Intambara Ikomeye, 430, 431.